

Розвиток національної системи реферування

Розглянуто 20-річну історію створення українського реферативного журналу (УРЖ) «Джерело» і реферативної бази даних (РБД) «Україніка наукова». Зроблено огляд міжнародних реферативних ресурсів та показано значення УРЖ «Джерело» та РБД «Україніка наукова». Надано інформацію про принципи їх побудови, про одержання і реєстрацію періодичних видань для реферування, поточне наповнення РБД «Україніка наукова», про можливості для користувачів, про видання тематичних серій УРЖ «Джерело». На основі наведеної інформації показано, що створення та вдосконалення національної системи реферування, яка включає УРЖ «Джерело» та РБД «Україніка наукова», не має аналогів в Україні за інформаційною та технічною складовою.

Ключові слова: український реферативний журнал «Джерело», реферативна база даних «Україніка наукова», реферативна інформація, наукометричний аналіз.

Вступ. Стрімке зростання обсягів наукової інформації зумовило появу великої кількості реферативних журналів, а з розвитком глобальної мережі Інтернет із середини ХХ ст. з'явилися електронні реферативні бази даних. Сьогодні, в умовах конкуренції та великих обсягів інформаційних джерел реферативний журнал повинен відповідати великій кількості вимог, що забезпечують якісне наповнення та зручний пошук інформації, а також створюють умови для проведення наукометричних досліджень.¹

Близько 70% нової інформації учені одержують із журнальних статей, книжок, матеріалів конференцій, представлених у друкованій та електронній формах [1]. З журналів, які публікують статті за певною тематикою, за законом Бредфорта можливо одержувати лише третину статей [1], а інші розсіяні у суміжних і багатогалузевих журналах. Реферативні журнали збирають розсіяні статті у вузькі тематичні рубрики, заощаджуючи у такий спосіб час вчених порівняно з власноручним пошуком необхідної інформації.

Кількість джерел первинної інформації швидко зростає: за даними [1] у світі видається близько 300 тис. журналів, що ускладнює пошук і ефективне використання науково-технічної інформації. Видання реферативного журналу дозволяє проводити пошук, відбір та систематизацію джерел інформації, компенсує наслідки розсіювання інформації, а також встановлює єдину науково-технічну термінологію та рубрикатор. Вимоги до подання інформації в реферативному журналі зростають і його якість залежить від таких факторів як оперативність та повнота представлення інформації, якість рефератів. Для електронних видань повинен бути ще й зручний пошуковий апарат. Реферативні видання призначені для науковців і спеціалістів, яким потрібна конкретна, а не загальна інформація, у тому числі для наукометричного аналізу.

Перспективи розвитку реферативних видань досить активно обговорюються фахівцями в галузі інформаційних технологій. Різні аспекти наукометричного аналізу з метою вивчення тенденцій розвитку науки в Україні викладено у працях

В. П. Рибачука, А. Н. Гузя, Л. Й. Костенко, Р. О. Влоха, І. М. Мриглода, О. І. Мриглод, А. А. Крючина, Д. Соловяненко, Н. Я. Зайченко та ін. З нарощуванням обсягів інформації також досліджується питання про те, якій формі видання слід видавати перевагу: традиційні паперовій або електронній [2].

У світі існує кілька десятків баз даних з наукометричним інструментарієм (Citations in Economics, Inspec, Google Scholar тощо), однак найбільш відомими є SciVers Scopus і Web of Science. Web of Science (WoS) – база даних індексів цитування з природничих і точних наук. Вона існує з 1963 року і охоплює публікації, що стосуються наук про життя і Землю, різних галузей фізики, хімії, математики, тваринництва, харчової промисловості, сільського господарства, охорони навколишнього середовища, клінічної медицини, техніки і технології, прикладних наук і будівництва. У БД Scopus налічується 20 тис. журналів, понад 5 млн публікацій матеріалів конференцій; її загальний обсяг – понад 48 млн документів, щорічне поповнення – понад 2 млн. Сьогодні БД Scopus є найбільшим у світі реферативним ресурсом наукової періодики, тез доповідей, книг. Крім того БД Scopus є дуже якісним web-ресурсом, який забезпечує простоту роботи з рефератами та наукометричною інформацією. До БД Scopus входять реферати періодичних видань, книжкових серій, матеріалів конференцій, у тому числі записи, датовані 1823 роком. За тематикою БД Scopus охоплює фізичні науки (32% загальної кількості документів), медичні науки (31%), науки про життя (20%), соціогуманітарні науки (17%). Загалом в ній налічується 24 тематичних розділів [3].

Національну систему реферування створено в багатьох країнах. На пострадянському просторі лідером є РЖ/БД ВІНІТІ РАН, постійно вдосконалюється. Із міжнародних баз даних в ній найбільш повно представлені українські журнали.

Актуальність питання про започаткування українського реферативного журналу зумовлена тим, що до світових баз

даних реферативної інформації потрапляла лише незначна частка публікацій учених України.

Український реферативний журнал (УРЖ) «Джерело» – це періодичне науково-інформаційне видання, призначене для оперативного відображення змісту української наукової літератури з усіх галузей знання.

УРЖ «Джерело» та базу даних (БД) «Україніка наукова» створено з метою акумуляції наукової інформації з усіх галузей знань, забезпечення вільного доступу та пошуку інформації, підготовки електронних версій реферативних видань, організації архівного зберігання фонду БД на компакт-дисках. Вже 20 років УРЖ «Джерело» є національним надбанням України, де накопичено великий інформаційний масив даних про проведення фундаментальних і прикладних досліджень вченими, фахівцями різних галузей, аспірантами та студентами.

Історія створення і принципи побудови УРЖ «Джерело» та БД «Україніка наукова». УРЖ «Джерело» започатковано в 1995 році Інститутом проблем реєстрації інформації (ІПРІ) НАН України за ініціативи академіка НАН України В. В. Петрова з метою створення національної системи реферування наукових періодичних видань України. Спочатку видавались 4 номери на рік. Перші номери містили близько 1000 рефератів. З 1995 до 1998 рр. УРЖ «Джерело» реферував лише періодичні видання, більшість з яких складала журналі НАН України. Систему подання інформації в УРЖ «Джерело» було побудовано за міжнародними стандартами, прийнятими, зокрема, в “Current Contents” (видання Інституту наукової інформації (США), Institute for Scientific Information, ISI). Така система сприяла зручному науковому обміну з найбільшими інформаційними центрами США [4].

З 1999 року УРЖ «Джерело» почав видаватися спільно з Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського. Це розширило обсяги реферування. Поряд із періодичними та продовжуваними виданнями реферуються монографії, автореферати дисертацій, збірники

наукових праць, матеріали конференцій, посібники для вузів, препринти. Також розроблено сервіс для акумуляції інформації – РБД «Україніка наукова» – інформаційний ресурс, який не має аналогів в Україні. Загальнодержавну реферативну БД встановлено на Internet-вузлі НБУВ (<http://www.nbuv.gov.ua/>) у вільному доступі. В 1999 р. загальна кількість наукових видань, що реферуються, складала 98 найменувань, в РБД «Україніка наукова» було представлено 13761 реферат.

Згодом почали видавати три серії УРЖ «Джерело» за тематичними розділами наукових знань: 1 – «Природничі науки. Медицина», 2 – «Техніка. Промисловість. Сільське господарство», 3 – «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво».

Окрім друкованих версій щорічно здійснюється випуск електронних копій УРЖ «Джерело» на компакт-дисках. Перший комплект CD-ROM-копій УРЖ «Джерело» створено в ІППІ у 1999 році. Ця електронна копія мала структурований текстовий файл у форматі PDF. Починаючи з 2002 р. було створено та удосконалено нове програмне забезпечення, яке дозволило подавати реферативну інформацію на компакт-дисках у вигляді бази даних [4].

Концепція побудови реферативної БД передбачає поєднання принципів:

- розподіленого аналітико-синтетичного опрацювання потоку наукових видань, які вийшли друком в Україні;
- централізованої кумуляції кооперативно створеної реферативної інформації з формуванням загальнодержавної РБД «Україніка наукова» та використанням її інформаційних ресурсів [5].

РБД «Україніка наукова» створюється за такими етапами:

1. Формування фонду реферативної інформації: аналіз наукових видань України; відбір матеріалів для реферування; одержання та реєстрація періодичних видань.
2. Оброблення інформації: внесення інформації до БД; редагування та перевірка даних.
3. Видання тематичних серій УРЖ «Джерело»: формування тематичних

серій; комп'ютерна верстка та виготовлення оригінал-макетів.

4. Видання РБД «Україніка наукова» на компакт-дисках.

У РБД «Україніка наукова» існує такий розподіл публікацій за видами: статті з журналів і збірників наукових праць – 66%, монографії – 17%, автореферати дисертацій – 17%. Значну частину наукових публікацій складають статті з журналів і збірників наукових праць [6].

Одержання та реєстрація періодичних видань. Вхідний потік українських журналів для реферування формується із надходжень:

- із видавничих установ НАН України, МОН України, АМН України, УААН та АПН України;
- із фондів НБУВ ім. В. І. Вернадського;
- із наукових бібліотек, які залучені до співробітництва;
- безпосередньо із видавництва – безкоштовне надходження видання;
- на основі угоди між видавцем та ІППІ – в електронному вигляді у встановленому форматі;
- на основі передплати – на окремі видання [7].

Останніми роками зростає кількість журналів, які надають інформацію в електронному вигляді (якщо ще 3–4 роки тому таких журналів налічувалось близько 100, то зараз їх понад 250). Отже, аналіз сучасної ситуації вказує, що найоптимальнішим варіантом одержання та вчасного оброблення інформації є одержання матеріалів безпосередньо з первинних центрів (редакцій) у друкованому та електронному вигляді.

Для систематизації рефератів у РБД «Україніка наукова» використовується Рубрикатор НБУВ на базі системи бібліотечно-бібліографічної класифікації. Класифікаційний ряд Рубрикатора побудовано за основними галузями науки, техніки, промисловості [8]. Перша, головна його частина складається з 29 розділів, які поділено на чотири групи: природничі науки (математика, фізика, хімія, науки про Землю, біологія); техніка, промисловість, сільське госпо-

дарство; науки гуманітарного профілю (соціологія, історія, економіка, політика, право, освіта, філологія, мистецтво, релігія, філософія та психологія); медицина, медичні науки. Загалом налічується близько 450 розділів, підрозділів, рубрик і підрубрик Рубрикатора, за якими здійснюється поділ матеріалів у рамках УРЖ «Україніка наукова», переважно за 3–5 ступенями ієрархії.

Використання Рубрикатора дозволяє реалізувати зручні пошукові функції РБД «Україніка наукова», а також визначити структуру і зміст галузевих серій друкованого видання УРЖ «Джерело». Під час індексування матеріалів для більш повного розкриття змісту документа іноді використовуються 3–4 індекси Рубрикатора, завдяки чому деякі документи відображаються в різних серіях УРЖ «Джерело» [8].

Видання тематичних серій УРЖ «Джерело». Періодичність випуску УРЖ «Джерело» складає 6 разів на рік. З 2004 року видаються чотири серії УРЖ «Джерело» за тематичними розділами наукових знань (з першої серії виділено в окрему серію медицину):

Серія 1 – «Природничі науки»: математика, фізика, астрономія, хімія, геологія, географія, біологія.

Серія 2 – «Техніка. Промисловість. Сільське господарство»: енергетика, машинобудування, електротехніка, радіотехніка, електроніка, телемеханіка і обчислювальна техніка, металургія, ядерна техніка, приладобудування, гірнична справа, легка промисловість, харчова промисловість, лісова та деревообробна промисловість, будівництво, сільське господарство, транспорт та ін.

Серія 3 – «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво»: філософія, історія, релігія, соціологія, статистика, економіка, політика, держава і право, культура, педагогічні науки, мовознавство, літературознавство та ін.

Серія 4 – «Медицина»: медицина, медичні науки.

Кожна серія є окремим друкованим виданням, має свій код ISSN.

Найбільшою за наповненням є серія 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво». Для прикладу наведено дані про кількість записів за серіям (табл. 1, рис. 1).

Кількість записів рефератів в УРЖ за 2005–2010 рр.

Таблиця 1

Назва серії	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Сер.1 Природничі науки	5699	6487	6311	6 651	6 697	8 219
Сер.2 Техніка. Промисловість. Сільське господарство	8619	8916	9692	9 616	10 051	13 009
Сер.3 Суспільні та гуманітарні науки. Мистецтво	13067	17051	15589	14 606	15 318	17 496
Сер.4 Медицина	6477	7381	6075	6 935	6 964	7 728
Всього	33862	39835	37667	37 808	39 030	46 452

Джерело: [6]

Поточне наповнення РБД «Україніка наукова». За весь період з 1999 до 2015 р. у РБД «Україніка наукова» відображено 571 тис. наукових документів.

Найбільша кількість публікацій, відображених у РБД «Україніка наукова» та УРЖ «Джерело», стосується суспільних і гуманітарних наук, на другому місці – технічні науки та сільське господарство, далі – природничі науки [9].

Водночас збільшується кількість наукових публікацій з медичної темати-

ки, частка яких на сьогодні становить 14,4% від загальної кількості рефератів. Це свідчить, що в останні роки найбільш активно в Україні розвиваються медичні науки. Далі за дисциплінарним розподілом слідують економічні науки (12,8%), потім – культура, наука, освіта (8,8%) [6].

Дані про дисциплінарний розподіл публікацій в РБД «Україніка наукова» наведено в табл. 2.

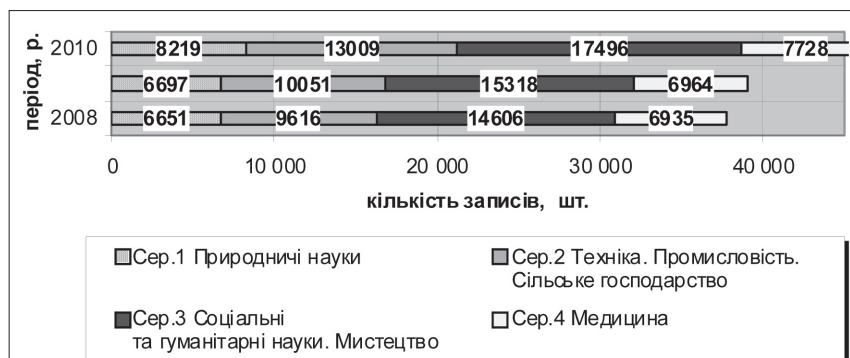

Рис. 1. Динаміка наповнення УРЖ «Джерело» по серіям за 2008 – 2010 рр.
Джерело: [6]

Таблиця 2

Дисциплінарний розподіл публікацій в РБД «Україніка наукова»

Медицина. Медичні науки	14,4%	Історія. Історичні науки	3,2%
Економіка. Економічні науки	12,8%	Філософія. Психологія	3,5%
Культура. Наука. Освіта	8,8%	Науки про Землю	2,5%
Держава і право. Юридичні науки	6,1%	Хім. і харчові технології	2,3%
Електроніка. Комп'ютерна техніка	5,7%	Енергетика	2,5%
Технологія металів. Машинобуд.	4,4%	Хімічні науки	1,8%
Сільське та лісове господарство	3,8%	Транспорт	2,4%
Математика. Механіка	3,8%	Політика. Політичні науки	1,8%
Філологічні науки	4,4%	Будівництво	1,6%
Фізика. Астрономія	3,7%	Соціологія. Демографія	1,4%
Біологічні науки	4,1%	Інші галузі	5%

Джерело: [6]

РБД «Україніка наукова» функціонує на Web-сайті НБУВ і поповнюється новими записами (близько 2500) щомісячно. На підставі статистичних даних про кількість відвідувань Web-сайту НБУВ можна припустити, що до РБД «Україніка наукова» щоденно звертаються 200–250 користувачів [10].

РБД «Україніка наукова» надає користувачам такі можливості: пошук інформації; використання інформації для аналізу звернень до бази даних реферативної інформації; прогнозування розвитку наукового знання в Україні на основі даних, що відображають динаміку

розширення рубрик галузевого розподілу публікацій; проведення наукометричних досліджень.

Протягом останніх років РБД «Україніка наукова» щорічно поповнювалась більш ніж на 40 тис. рефератів і включає понад 550 найменувань періодики.

Пошук у РБД «Україніка наукова» здійснюється шляхом введення пошукових термінів (прізвищ авторів, редакторів та укладачів творів друку; слів з назв публікацій і текстів рефератів; року видання), за тематичними розділами, що обираються з меню, а також за індексами Рубрикатора НБУВ.

За період 2004–2014 рр. ІПРІ оброблено та передано до НБУВ 229,4 тис. реферативних записів з періодичних видань України. Обсяг інформації з кожним роком поступово збільшується: якщо у 2004 р.

було передано 12,2 тис. записів, то в 2010 р. – 26 тис., а в 2014 р. – 28,5 тис.

Динаміку наповнення РБД «Україніка наукова» за останні роки представлено на рис. 2.

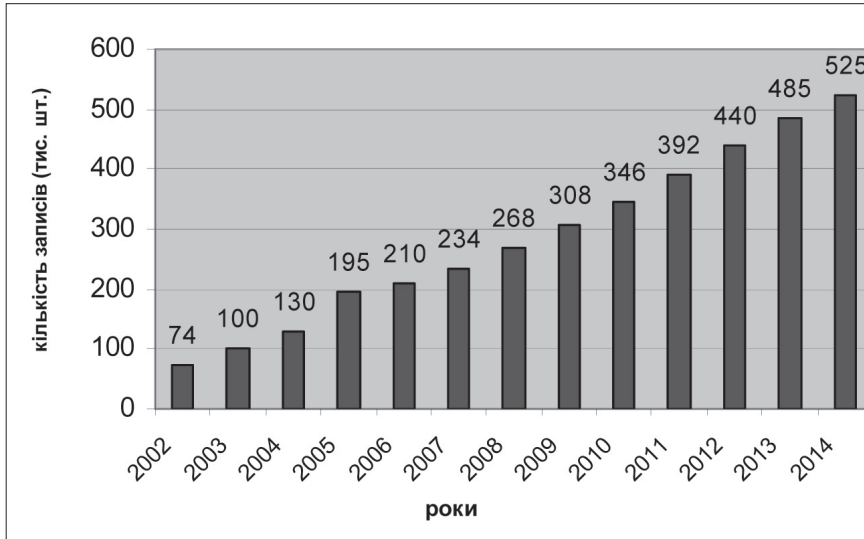

Рис. 2. Наповнення РБД «Україніка наукова»

Джерело: [6]

Збільшення надходжень реферативної інформації досягається завдяки поступовому залученню дедалі більшої кількості редакцій періодичних видань і видавничих організацій до подання в РБД «Україніка наукова» відомостей про їхню друковану продукцію в електронній формі.

Перспективним напрямом розвитку баз даних реферативної інформації в Україні буде їх об'єднання з повнотекстовими базами даних для підвищення ефективності пошуку інформації, а також створення професійних проблемно-орієнтованих баз даних на основі реферативної БД «Україніка наукова».

Висновки. Створення та вдосконалення національної системи реферу-

вання, що включає УРЖ «Джерело» та РБД «Україніка наукова», не має аналогів в Україні за інформаційною та технічною складовою. Таким чином, побудовано сучасні інформаційні продукти, які дозволяють надавати якісні інформаційні послуги в науково-технічній сфері країни. Сформовані інформаційні ресурси відрізняються тематичною та проблемною спрямованістю, а також орієнтацією на електронне та друковане видання. УРЖ «Джерело» та РБД «Україніка наукова», які функціонують протягом 20 років, є диференційованим за галузями знань та інтегрованим в масштабах країни інформаційним продуктом.

1. *Гиляровский Р. С.* Реферативный журнал в структуре современного информационного обслуживания [Электронный ресурс] // Материалы 15 Междунар. конф. «LIBCOM-2011», «Информационные

технологии, компьютерные системы и издательская продукция для библиотек». – М.: ГПНТБР, 2011. - Режим доступа: — <http://www.gpntb.ru/libcom11/disc/8.pdf>

2. *Мриглод О. І.* Українська наукова академічна періодика: ступінь «видимості» / О. І. Мриглод. — Наука України у світовому інформаційному просторі. Вип.6. — К. : Академперіодика, 2012. — С. 36–44.
3. *Scopus* [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.scopus.com>.
4. *Петров В. В.* Десять років видання українського реферативного журналу «Джерело»: стан і перспективи розвитку / В. В. Петров, О. С. Онищенко, А. А. Крючин, А. О. Чекмарьов, Н. Я. Зайченко, Н. М. Мініна // Матеріали міжнар. наук. конф. «Інтелектуальні інформаційні технології у бібліотечній справі» (11–12 жовтня 2005 р.). — Електронні дані. — К., 2005. — 1 електрон.-опт. диск (CD-ROM)
5. *Добровська С. В.* Концептуальні засади організації та формування загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» / С. В. Добровська, С. Е. Кириленко // Матер. VIII Міжнарод. науч.-техн. конф. «Електронні інформаційні ресурси: проблеми формування, обробки, розповсюдження, захисту та використання» (9–10 жовтня 2008 г.). — Київ : УкрИНТЭИ, 2008. — С. 130–132.
6. Реферативная база данных «Україніка наукова» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
7. *Мініна Н. М.* Формування вхідного потоку наукової літератури як основи створення реферативної бази даних «Україніка наукова» / Н. М. Мініна // Матеріали щорічної підсумкової наук. конф. ІПРІ (15 січня 2008 р.). — К. : ІПРІ НАНУ, 2008. — С. 123–124.
8. *Сорока М. Б.* Національна система системи реферування української наукової літератури / М. Б. Сорока. — К. : НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2002. — 209 с.
9. *Добровська С. В.* Формування наукового знання в Україні за публікаціями в Українському реферативному журналі «Джерело» / С. В. Добровська, С. Е. Кириленко // Матеріали міжнар. наук. конф. «Інтелектуальні інформаційні технології у бібліотечній справі» (11–12 жовтня 2005 р.). — Електрон. дані. — К., 2005. — 1 електрон.-опт. диск (CD-ROM).
10. *Добровська С. В.* Розвиток технології представлення інформації в реферативній базі даних «Україніка наукова» / С. В. Добровська, С. Е. Кириленко // Наук. праці Нац. бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — 2011. — Вип. 31. — С. 137–145.

Одержано 10.06.2015

С. В. Добровская

Развитие национальной системы реферирования

Рассмотрена 20-летняя история создания украинского реферативного журнала (УРЖ) «Джерело» и реферативной базы данных (РБД) «Україніка наукова». Сделан обзор международных реферативных ресурсов и показано значение УРЖ «Джерело» и РБД «Україніка наукова». Приведена информация о принципах их построения, о получении и регистрации периодических изданий для реферирования, текущем наполнении РБД «Україніка наукова», о возможностях для пользователей, об издании тематических серий УРЖ «Джерело». На основе приведенной информации показано, что создание и усовершенствование национальной системы реферирования, включающей УРЖ «Джерело» и РБД «Україніка наукова», не имеет аналогов в Украине по информационной и технической составляющей.

Ключевые слова: украинский реферативный журнал «Джерело», реферативная база данных «Україніка наукова», реферативная информация, наукометрический анализ.

ЗАРУБІЖНА НАУКА. МІЖНАРОДНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

УДК 001.89:061:(71)(73)(8)

О. А. Грачев, В. И. Хоревин

Наукоеведческий анализ современного состояния национальных академий наук США, Канады и стран Латинской Америки

Сравнительный науковедческий анализ национальных академий наук США, Канады и 16 стран Латинской Америки выполнен на основании последних данных, содержащихся на их веб-сайтах. Анализ охватывает историю создания, современный статус, структуру, задачи, тематические приоритеты национальных академий наук, членство в них, присуждение премий их членам, участие женщин в работе национальных академий наук, место национальных академий наук в научных и образовательных системах рассматриваемых стран. На основании данных и фактов, использованных для анализа, сделан вывод, что, в странах Латинской Америки, в отличие от США и Канады, национальные академии наук находятся на разных уровнях становления, что связано с особенностями развития этих стран.

Ключевые слова: *Национальна академия наук США, Королевское общество Канады, Академии наук стран Латинской Америки, задачи, структура, категории членов.*

Постановка проблемы. Развитие академической формы организации науки происходит непрерывно и имеет определенные национальные особенности. Однако академические принципы, такие как широкий научный поиск, формирование и распространение знаний, берут истоки из Академии Платона и присущи всем академиям наук. Академии наук стран Северной и Южной Америки были созданы в результате развития обществ, которые возникли после распада колониальных империй Великобритании, Испании и Португалии. На формирование и развитие национальных академий наук этих стран сильное влияние оказали такие факторы как родство языка, общность культурных и исторических традиций, а также связь с метрополиями. *Нацио-*
© О. А. Грачев, В. И. Хоревин, 2015

нальные академии наук США и Канады подробно рассмотрены в работе [1], однако последние сведения о них, приведенные в этой работе, относятся к середине 80-х годов XX столетия. Практически отсутствуют обобщенные данные последних лет о главных научных институтах стран Латинской Америки. В то же время ученые многих латиноамериканских стран достигли значительных успехов, а научно-технические системы США и Канады являются ведущими в мире.

Актуальность проблемы. Опыт организации указанных академий будет полезен для постсоветских стран, где научная сфера находится в состоянии реформирования.

Целью исследования является науковедческий анализ современного состояния национальных академий наук США,

Канады, стран Латинской Америки¹, а задачами — изучение их организационной структуры и миссии.

Источники информации. Работа основана на данных, содержащихся на веб-сайтах национальных академий наук США, Канады и 16 стран Латинской Америки. Перечень национальных академий наук и краткие сведения о них находятся на сайте InterAcademy Panel (IAP) [2] и ее региональном аналоге — Межамериканской сети академий наук (Inter-American Network of Academies of Science, IANAS) [3]. Организация InterAcademyPanel выполняет функции информационного и организационного обеспечения связей между академиями наук разных стран. IAP, или The Global Network of Science Academie, была создана в 1993 г. в Триесте при поддержке правительства Италии и под эгидой Академии наук развивающихся стран, которая позже превратилась в Академию наук мира (The World Academy of Sciences). Представительство каждой страны в IAP имеет только одна академия наук, которая как правило имеет статус, национальной. Региональные объединения национальных академий наук имеются во всех частях мира, и они представлены в IAP. В 2004 г. была создана Межамериканская сеть академий наук, которая объединила 23 национальные академии наук, их аналоги и региональные академии наук в странах Северной и Южной Америки.

Основными задачами Межамериканской сети академий наук являются: 1) оказание помощи в создании национальных научных систем путем укрепления научных и технологических связей между странами Северной и Южной Америки; 2) сотрудничество в создании академий региона путем обмена информацией и опытом; 3) помощь в создании новых академий в странах Северной и Южной Америки; 4) содействие в научном обосновании принятия решений в Северной и Южной Америке для обеспечения процветания и справедливости в этом полушарии [3].

¹ Включены страны Латинской Америки и Карибского бассейна.

В работе использованы сведения о 18 национальных академиях наук, которые имеются на сайтах IAP и IANAS. Это национальные академии наук или их аналоги всех стран Нового Света за исключением Гондураса, Парагвая, небольших стран Карибского бассейна и бывших колоний, которые недавно получили статус государственных образований. Доступ к Веб-сайтам национальных академий наук был осуществлен в 2015 г., что позволило учесть последние сведения о целях и задачах, а также организации национальных академий наук стран Северной и Южной Америки

Основные результаты исследования. Национальные академии наук стран Нового света начали возникать в период определенной зрелости их обществ, когда возникла потребность в развитии с привлечением научных знаний. В США, Канаде, Кубе, Аргентине это произошло в 60–80 годы XIX века, а в других латиноамериканских странах — позже, после формирования в них государственных институтов (табл.1). Общей чертой всех анализируемых национальных академий наук является их сходство с соответствующими научными организациями в метрополиях. Так, национальные академии наук США и Канады подобны Королевскому обществу в Лондоне с точки зрения: 1) почетного и особого статуса в обществе, что обусловлено участием в их деятельности выдающихся ученых и государственных деятелей, 2) направленности на решение насущных проблем всего человечества, что обеспечивается объединением в них наиболее известных ученых современности и соответствующей поддержкой со стороны государства, 3) наличия одинаковых категорий членов (действительные, иностранные и почетные члены).

Национальная академия наук США (National Academy of Sciences of the USA, NAS) является частной, неприбыльной организацией выдающихся ученых. Основана в 1863 г. Актом конгресса (Act of Incorporation), подписанным президентом А. Линкольном, где указано, что «... академия должна заниматься исследованием и изучением всех вопросов, каса-

Таблица 1

Сведения о составе национальных академий наук США, Канады и стран Латинской Америки, 2015 г.

Название академии	Год основания	Общая численность членов академии (чел.)	Количество национальных членов академии (чел.)	Количество классов или секций наук, (ед.)	Количество женщин среди членов академии (%)
Национальная академия наук США	1863	2750	2244	6	14,6
Королевское общество Канады	1882	2200	не известно	объединение трех академий	15
Национальная академия точных, физических и естественных наук Аргентины	1874	151	72	3	11 – среди национальных членов
Национальная академия наук Боливии	1960	60	48	Нет	8,3 – среди национальных членов
Бразильская академия наук	1916	695	523	10	11,8 – среди действительных членов
Академия физико-математических и естественных наук Венесуэлы	1917	72	43	нет	16,0 – среди национальных членов
Академия медицинских, физических и естественных наук Гватемалы	1945	не известно	не более 90	3	не известно